

Tisdagen den 31 januari

Kl. 15.00

*Om prövning enligt
miljöskyddslagen av
viss klorering*

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Svar på interpellation 1988/89:104 om prövning enligt miljöskyddslagen av viss klorering

Anf. 1 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Hans Leghammar har frågat mig om jag kommer att göra något för att klorering av kyl- och processvatten vid kraftverk och industrier skall prövas enligt miljöskyddslagen.

Miljöskyddslagen gäller för verksamhet som innebär utsläpp av avloppsvatten i vattendrag, sjöar eller andra vattenområden.

Om det är så att den miljöfarliga verksamheten är av sådan art eller omfattning att den faller inom ramen för tillståndsplikten enligt miljöskyddslagen är det tillståndsmyndigheterna, dvs. antingen koncessionsnämnden eller länsstyrelsen, som skall pröva verksamheten och därvid bestämma vilka villkor som skall gälla, bl.a. i fråga om utsläpp av avloppsvatten till vattenområde. Är det emellertid på det sättet att verksamheten i fråga inte är tillståndspliktig är det i stället en uppgift för tillsynsmyndigheten, dvs. länsstyrelsen eller eventuellt miljö- och hälsoskyddsnämnden, att med stöd av miljöskyddslagen meddela de nödvändiga förelägganden eller förbud som kan behövas för att lagens bestämmelser skall efterlevas.

När det gäller verksamhet som inte kräver tillstånd har också naturvårdsverket möjlighet att hos koncessionsnämnden begära att verksamheten förbjuds eller att nämnden meddelar särskilda föreskrifter om försiktighetsmått.

Miljöskyddslagen trädde i kraft den 1 juli 1969. Dessförinnan prövades frågor om utsläpp av avloppsvatten enligt dåvarande vattenlagen av vattendomstolen. Enligt särskilda övergångsbestämmelser till miljöskyddslagen skall mål som vid tiden för miljöskyddslagens ikraftträdande var under handläggning hos vattendomstolen bli kvar där och handläggas enligt äldre bestämmelser.

Vad angår Ringhals kärnkraftverk, som Hans Leghammar berör i sin interpellation, påbörjades prövningen av verksamheten före den 1 juli 1969, dvs. före miljöskyddslagens ikraftträdande. Verksamheten är således prövad av vattendomstolen som genom domar åren 1969 och 1972 fastställde villkor för verksamheten. Enligt vad jag har fått veta gäller alltså prövotid för vissa frågor. När det gäller tillsättning av klor till kylvattnet framgår av

Prot. 1988/89:58
31 januari 1989

*Om prövning enligt
miljöskyddslagen av
viss klorering*

vattendomstolens domar i fråga om Ringhals att särskilda villkor har fastställts, vilka bl.a. innebär att kloreringen inte får leda till att avloppsvattnet påverkar recipienten på något nämnvärt sätt. Naturvårdsverket genomförde år 1983 försök som visade att kloreringen inte har effekter på fisk i recipienten och att säkerhetsmarginalerna är betryggande. Vid detta tillfälle diskuterades ännu inte halogenerade organiska ämnen. Genom att frågan aktualiserats har nya undersökningar inletts. I dessa ingår analys av kylvattenprov från Ringhals med avseende på dioxin. Skulle det visa sig att oacceptabla utsläpp av miljöfarliga ämnen förekommer har vattendomstolen möjlighet att skärpa villkoren.

Jag vill därför sammanfattningsvis svara Hans Leghammar, att lagstiftningen ger möjlighet till prövning av denna fråga. Jag ser allvarligt på dioxinproblemen och följer noga de pågående undersökningarna.

Anf. 2 HANS LEGHAMMAR (mp):

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret på min interpellation. Det har tyvärr inte lugnat mig när det gäller den oro som jag känner inför dessa utsläpp. Havets organismer har inte heller fått någon garanti för att kloreringen inte skadar dem.

I det skrivna svaret använder miljöministern cirka en och en halv A4-sida för att konstatera att det inte finns någon miljöskyddslag som gäller för den miljöfarliga verksamhet som kloreringen vid Ringhals innebär. Miljöministern konstaterar vidare med några svepande ursäkter att det skall så förbli, på grund av några kryphål som finns i lagen. Jag frågar Birgitta Dahl rakt på sak: Är det nu inte mycket hög tid för oss att täppa igen alla de kryphål som finns i den svenska miljölagstiftningen?

Vi i miljöpartiet de gröna kräver en total revidering av miljölagarna så att vi får en samlad miljöbalk som lappar ihop alla gamla splittrade lagar som finns i dag. Ställer Birgitta Dahl upp på detta?

Miljöministern säger vidare i sitt svar att vattendomstolen en gång i tiden har ställt krav på att klorering inte får leda till att avloppsvattnet påverkar recipienten på något nämnvärt sätt. I dag har vi således ett system som innebär att naturens organismer måste leta sig in på byråkraternas skrivbord för att tala om att utsläppen är farliga för deras fortplantning. Enligt min uppfattning borde det vara precis omvänt i lagen, så att den som vill använda kemikalier också skall bära ansvaret för att inte skador inträffar på vår natur.

Den som är miljöansvarig på Ringhals sade i en intervju i programmet Kanalen för några veckor sedan att det inte finns någon garanti för att kloreringen inte skadar livsbetingelserna på lång sikt. Därför vill jag till sist fråga miljöministern vilka straffpåföljder de ansvariga inom Ringhals kan påräkna om det visar sig att utsläppen har varit farliga under denna långa tid. Om det inte finns någon sådan möjlighet att straffa dem är det faktiskt fritt fram för klorering och dioxinbildning tills naturvårdsverket kan bevisa motsatsen. Det lär enligt uppgift ta minst ett år innan verket kan komma med det resultatet.

Anf. 3 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Den beskrivning som Hans Leghammar gör av rättsläget är felaktig. Grundprincipen i svensk lagstiftning är att man icke kan stifta lagar som skall gälla retroaktivt. Beträffande Ringhals och annan verksamhet som tillkom före miljöskyddslagen gäller den tidens lagar. I det här fallet gäller vattenlagen, och den skall tillämpas även nu.

Inom ramen för denna lagstiftning prövar man nu när nya omständigheter har tillkommit om man behöver skärpa kraven. Dioxinproblemet var ju inte känt vid den tidpunkt då man först fastställde villkoren. Samhället står därför inte alls utan medel att ingripa när nya omständigheter tillkommer. Jag vill säga till Hans Leghammar att de nya analyserna kommer att ligga till grund för de ställningstaganden som samhället skall göra när det gäller nya villkor.

Jag får inte tala om för myndigheter vad de skall göra i det här enskilda fallet. Däremot uttrycker jag en viljeyttring, som de skall följa, när jag säger att jag ser mycket allvarligt på dessa problem. Jag förutsätter självfallet att de myndigheter som enligt lagen har att övervaka miljöintressena ingriper med all den kraft som erfordras.

Samtidigt vill jag passa på att tala om att vi med anledning av detta har undersökt hur det är när det gäller de övriga kärnkraftsanläggningarna. Där har man mekanisk rening. Jag tror att vi i framtiden kommer att få en övergång till metoder som inte innebär de risker som den här metoden uppenbarligen innebär.

Anf. 4 HANS LEGHAMMAR (mp):

Herr talman! Birgitta Dahl har många gånger i den här salen talat om viljeyttringar för en god miljö. Jag kräver faktiskt att vi går ifrån viljeyttringar till raka konkreta åtgärder. Jag tycker att det saknas enormt mycket på det området i den socialdemokratiska miljöpolitiken. Det är viljeyttringar och viljeyttringar.

Miljöministern undviker i princip varenda fråga som jag har ställt. Jag skall koncentrera mig på den sista frågan. Hur skall de ansvariga på Ringhals straffas om vi kan konstatera att dessa utsläpp verkligen är farliga? Vilken retroaktiv lagstiftning tänker miljöministern använda och vilken straffpåföljd kommer de att få?

Anf. 5 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tänker inte falla för frestelsen att ingripa i domstolars eller andra myndigheters ämbetsutövning. Den nu tjänstgörande talmannen sitter också i konstitutionsutskottet och vet att jag som ledamot av regeringen inte får göra det. Däremot kan jag föreslå nya lagar. Och jag kan följa att myndigheterna utövar sina skyldigheter på ett sätt som är tillräckligt bra.

I och med den miljöproposition som riksdagen behandlade förra året skärptes lagstiftningen, tillsynen och kontrollen, och det uttalades att miljöhänsyn i fortsättningen skall väga tyngre både vid tillståndsgivning, kontroll och val av straffpåföljd. Straffen för miljöbrott skärptes också. Under den tid som har gått sedan dess har vi också fått se att myndigheter och rättsväsen uppträder mer aktivt än tidigare. Det finns fortfarande mycket kvar att göra på detta område. Därför pågår just nu i regeringskansliet en

Prot. 1988/89:58
31 januari 1989

Meddelande om frågor

översyn av miljölagstiftningen i syfte att skärpa den ytterligare. Den vägen skall jag gå, med iakttagande av grundlagar och respekt för övriga av riksdagen stiftade lagar.

Anf. 6 HANS LEGHAMMAR (mp):

Herr talman! Här kom viljeyttringarna igen. Men vilken lagtext är det som Birgitta Dahl skall använda vid en sådan här straffpåföljd för de ansvariga på Ringhals? Vilken gällande eller retroaktiv lagstiftning är det som man eventuellt kan planera? Jag kan inte se att det finns någon gällande lagstiftning som man kan använda för att döma de människor som har stått för kloreringen vid Ringhals under många år, om det nu visar sig att den är skadlig för organismerna i havet utanför, vilket jag tror att det gör.

Anf. 7 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det problem som har avslöjats vid Ringhals består inte i att man har överträtt gällande regler utan att de regler som gällde inte var tillräckligt hårda på denna punkt, därför att man när tillståndet gavs inte hade tillräcklig kunskap om dioxinproblemet. Detta är något som vi kommer att få uppleva på många områden – att villkoren för tillstånd kommer att behöva skäras eller t.o.m. att tillstånd återkallas, därför att vi nu med stor systematik söker upp miljöproblemen och ser till att vi gör något åt dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1988/89:66 och 67 till konstitutionsutskottet

3 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1988/89:68 om livsmedelskontroll

4 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 31 januari

1988/89:400 av *Per Gahrton* (mp) till försvarsministern om försvarsministerns förtroende för marinchefen:

Marinchefen har offentligt utpekats som ansvarigt för de påstådda pågående u-båtskränkningarna. Från försvarsledningen har samtidigt sagts att bevis saknas.

Har försvarsministern fortsatt förtroende för marinchefen?

1988/89:401 av *Bengt Silfverstrand* (s) till utrikesministern om vissa stridshandlingar i Afghanistan:

Prot. 1988/89:58
31 januari 1989

Meddelande om frågor

Inför sitt nära förestående militära återtåg från Afghanistan har Sovjetunionen trappat upp sina stridsaktiviteter i landet. Sedan några veckor tillbaka utförs omfattande bombräder i norra och nordöstra Afghanistan. Enligt färskta uppgifter har nyligen ett stort antal Scud B-missiler avskjutits från huvudstaden Kabul mot Panshirdalen. Flera av missilerna tycks ha slagit ner i Panshirdalens största stad och ett samhälle som utgör centrum för hela den civila återuppbyggnadsverksamheten. Här finns också områdets största sjukhus. Stridshandlingarna drabbar hårt och skoningslöst dalens civilbefolkning, som beräknas ha fördubblats på ett halvår på grund av att ca 15 000 flyktingar återvänt.

Vilka initiativ från svensk sida föranleder dessa Sovjetunionens nya militära övergrepp mot Afghanistan?

1988/89:402 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om användningen av genmanipulerade växter:

Enligt uppgifter i massmedia skall utsäde för genmanipulerad raps användas i Sverige under detta år. I dag finns ingen lagstiftning i Sverige som förbjuder utplantering eller användning av manipulerade växter eller andra genmanipulerade organismer. Det finns ej heller några studier som visar på hur dessa växter påverkar det naturliga växtbeståndet och vilka risker som föreligger när utplantering skett, exempelvis oönskad spridning.

Min fråga till jordbruksministern är:

Hur ser statsrådet på det som nu skall inträffa? Är statsrådet beredd att medverka till att skapa lagstiftning inom området?

1988/89:403 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern om vissa upphandlingar för domänverket och skogsstyrelsen:

Enligt 3 § upphandlingsförordningen skall myndighet vid upphandling utnyttja de konkurrensmöjligheter som finns och även iaktta affärsmässighet samt behandla anbud och anbudsgivare objektivt.

Enligt riksrevisionsverkets föreskrifter (RRV 1986:612) 6 § UF framgår att: "Vid anbudsinfordran utan annonsering skall anbud begäras från så många leverantörer som behövs med hänvisning till upphandlingens storlek och karaktär samt möjligheten att få till stånd tillfredsställande konkurrens." En icke tillfrågad leverantör har enligt samma föreskrifter rätt att på begäran få förfrågningsunderlaget på samma villkor som en tillfrågad leverantör.

Enligt uppgifter som kommit mig till del har såväl domänverket som skogsstyrelsen underlåtit att skicka ut ett av fristående plantskoleföretag begärt förfrågningsunderlag med hänvisning till att egen plantskoleproduktion huvudsakligen skall täcka det egna behovet.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga:

Eftersom det från konkurrenssynpunkt, och med hänsyn till risken för monopoltendenser, inte förefaller acceptabelt att statliga myndigheter och

företag agerar som ovan anförts vill jag fråga jordbruksministern vilka ågärder han är beredd att vidta i anledning av det anförda.

Meddelande om frågor

1988/89:404 av *Hadar Cars* (fp) till utrikesministern om vissa stridshandlingar i Afghanistan:

Enligt uppgift från välunderrättade källor i Peshawar, Pakistan, har Sovjets trupper i Afghanistan sedan den 25 januari i år sänt minst 14 s.k. Scude B-missiler mot Panshirdalen och därigenom dödat hundratals civila invånare och återvändande flyktingar.

Vilken är den svenska regeringens reaktion på dessa uppgifter?

1988/89:405 av *Lars Leijonborg* (fp) till statsrådet Göran Persson om försöksverksamheten med treåriga yrkeslinjer i gymnasieskolan:

Försöksverksamheten med treåriga yrkeslinjer i gymnasieskolan hotar att haverera.

Den yrkesförlagda delen av utbildningen kan endast äga rum på en liten del av arbetsmarknaden på grund av att avtal inte har slutits inom flertalet branscher. Det avgörande problemet anses vara de förhandlingar som förs mellan Metall och Verkstadsföreningen. De försvåras av att Metall framfört krav som står i strid med riksdagsbeslutet från 1988.

Jag vill därför fråga skolministern:

Vilka initiativ avser skolministern att ta för att försöket med treåriga yrkeslinjer skall förverkligas i enlighet med riksdagens intentioner?

1988/89:406 av *Bengt Harding Olson* (fp) till justitieministern om ungdomsprostitutionen:

Med jämna mellanrum slås larm om ungdomsprostitutionen i främst storstäderna. Senast gällde det bl.a. 13-åriga flickor som prostituerar sig på ett känt lyxhotell i Stockholm. Polisen känner sig maktlös inför den tilltagande prostitutionen.

Ungdomsprostitutionens kunder gör sig dock skyldiga till kriminell handling enligt brottsbalken. Men lagrummet tillämpas inte i praktiken.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga följande:

Är justitieministern beredd att vidta åtgärder för att gällande straffbud mot ungdomsprostitution skall tillämpas?

1988/89:407 av *Ingela Mårtensson* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööv om uppehållstillståndet för vissa flyktingar:

Invandrarministern meddelade i mellandagarna att alla asylsökande som kommit till Sverige före 1988 skulle få uppehållstillstånd. I dagarna har iranska pojkar som kom hit 1987 fått besked av invandrarverket om utvisning.

Mot denna bakgrund vill jag fråga invandrarministern:

Skall ensamma iranska asylsökande barn inte omfattas av den allmänna amnestin?

1988/89:408 av *Ingbritt Irhammar* (c) till utrikesministern om vissa stridshandlingar i Afghanistan:

Prot. 1988/89:58
31 januari 1989

Meddelande om frågor

Av uppgifter som kommit till min kännedom framgår att Sovjetunionen inlett en intensiv bombning av främst norra och nodöstra delarna i Afghanistan. Sedan den 18 januari lämnar över 200 flygexpeditioner per dygn sovjetiskt territorium för att fälla bomber över stora områden i Afghanistan, områden som motvarar en fjärdedel av Sveriges yta. Dessutom har Sovjetunionen sedan den 25 januari börjat bomba med Scude B-missiler också kallade SS-1.

Dessa missiler har stridsspetsar med ett ton sprängmedel och är bland de kraftigaste konventionella vapen som finns i dag. Ryssarna skyller på att de måste hålla Salang-leden fri för återtransporter, men sanningen är att de bombar upp till 15–20 mil bort från vägen och de bombar bl.a. mot den civila återuppbyggnaden i Panshirdalen, dit tusentals flyktingar har återvänt.

Det är enligt min mening ren terrorbombning som utförs och vi i Sverige borde agera lika kraftfullt mot Sovjetunionen som vi gjorde mot USA, när de utförde intensiva bombningar över Hanoi i Vietnam.

Mot bakgrund av vad som framkommit, vill jag fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av den intensifierade terrorbombning som ryssarna nu utsätter det afghanska folket för?

1988/89:409 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om statligt stöd till alternativ odling:

Förra året lämnade en arbetsgrupp förslag om stöd till den jordbrukare som ändrar sin produktion från konventionell odling till att odla utan bekämpningsmedel och handelsgödsel, alternativ odling.

Enligt förslaget skulle stödet införas under odlingsåret 1989. Jordbruksministern gjorde under hösten också uttalanden i denna riktning. Något beslut från regeringen har ännu inte kommit, vilket jag tycker är anmärkningsvärt. Odlarna måste få besked omedelbart om det skall bli möjligt att införa detta stöd under 1989.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

När kommer ett besked från regeringen om stödet till den alternativa odlingen?

1988/89:410 av *Per Gahrton* (mp) till försvarsministern om överlämnande av frågan om ubåtskränkningarna till internationell skiljedom:

Marinchefen har offentligt utpekat Sovjetunionen som ansvarigt för de påstådda pågående u-båtskränkningarna. Från försvarsledningen har samtidigt sagts att bevis saknas.

Med anledning av detta vill jag fråga:

Har försvarsministern uppgifter som gör det möjligt att utpeka visst land som ansvarigt för gränskränkningar?

Om oklarhet föreligger om ubåtskränkningarna, är försvarsministern beredd att överlämna frågan till internationell skiljedom?

Prot. 1988/89:58 5 § Kammaren åtskildes kl. 15.13.
31 januari 1989

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren